

YO‘L QURILISHIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK O‘RNI

Hojiyev Islombek Isomovich

O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya

Akademiyasi, Loyiha boshqaruvi

magistratura tinglovchisi

Telefon: +998914416465

E-mail: hojievislombek4@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda yo‘l qurilish va transport infratuzilmasini rivojlantirishda davlat-xususiy sherikchilik (DXSh) modelining ahamiyati, iqtisodiy va moliyaviy samaradorlik darajasi chuqur tahlil etiladi. DXSh modeli davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni yo‘lga qo‘yish orqali transport loyihalarini amalga oshirishda moliyaviy yukni kamaytirish, samaradorlikni oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishga imkon yaratadi. Tadqiqotda O‘zbekiston sharoitida DXSh modelining qo‘llanilish tajribalari, xalqaro yondashuvlar va ularni milliy kontekstga moslashtirish imkoniyatlari o‘rganilgan. Shuningdek, moliyaviy tahlil metodlari, risklarni boshqarish mexanizmlari va loyiha boshqaruvi tamoyillari asosida DXSh loyihalarining iqtisodiy natijalari baholangan.

Kalit so‘zlar: davlat-xususiy sheriklik, yo‘l infratuzilmasi, moliyaviy tahlil, investitsiya samaradorligi, loyiha boshqaruvi.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the importance, economic, and financial efficiency of the Public-Private Partnership (PPP) model in road construction and the development of transport infrastructure. The PPP model enables the implementation of transport projects by fostering collaboration between the public and private sectors, reducing the financial burden on the

government, increasing efficiency, and introducing innovative approaches. The study explores the application of the PPP model in the context of Uzbekistan, international practices, and the potential for their adaptation to the national framework. Furthermore, the economic outcomes of PPP projects are assessed based on financial analysis methods, risk management mechanisms, and project management principles.

Keywords: public-private partnership, road infrastructure, financial analysis, investment efficiency, project management.

Аннотация. В данной статье проводится глубокий анализ значения, экономической и финансовой эффективности модели государственно-частного партнёрства (ГЧП) в строительстве дорог и развитии транспортной инфраструктуры. Модель ГЧП позволяет реализовывать транспортные проекты через сотрудничество между государственным и частным секторами, снижая финансовую нагрузку, повышая эффективность и внедряя инновационные подходы. В исследовании рассмотрены примеры применения модели ГЧП в условиях Узбекистана, международный опыт и возможности адаптации этих подходов к национальному контексту. Кроме того, экономические результаты проектов ГЧП оцениваются на основе методов финансового анализа, механизмов управления рисками и принципов управления проектами.

Ключевые слова: государственно-частное партнёрство, дорожная инфраструктура, финансовый анализ, инвестиционная эффективность, управление проектами.

KIRISH

So‘nggi yillarda infratuzilma rivoji har qanday mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining eng muhim ko‘rsatkichlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, transport infratuzilmasi, xususan avtomobil yo‘llari tarmog‘ining samarali faoliyati

nafaqat mintaqaviy, balki xalqaro iqtisodiy aloqalarning jadallashuviga xizmat qilmoqda. Ammo bu sohani rivojlantirish yuqori miqdordagi sarmoya va samarali boshqaruv talab etadi. O‘zbekiston Respublikasi ham ayni yo‘nalishda qator islohotlarni amalga oshirmoqda. Shulardan biri — davlat-xususiy sherikchilik (DXSh) asosida yo‘l infratuzilmasini modernizatsiya qilish va yangi loyihalarni amalga oshirish mexanizmlarining joriy etilishi.

DXSh modeli orqali davlat moliyaviy yukni xususiy sektor bilan bo‘lishadi, bu esa davlat byudjeti resurslaridan oqilona foydalanishga, investitsiyalarni ko‘paytirishga va texnologik yangiliklarni joriy etishga sharoit yaratadi. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, O‘zbekistonda DXSh hali nisbatan yangi yondashuv bo‘lib, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun iqtisodiy, moliyaviy va institutsional mexanizmlar chuqur o‘rganilishi zarur.

ASOSIY QISM

DXSh modeli orqali davlat va xususiy sektor o‘rtasida resurslar, risklar, javobgarliklar va foydalar taqsimoti asosida samarali hamkorlik shakllanadi. Menimcha, aynan yo‘l infratuzilmasida bu model eng ko‘p potensialga ega, chunki bu sohada loyihalar uzoq muddatli bo‘lib, ularning rentabelligi va qaytuvchanligi aniq strategik rejalashtirishni talab qiladi. Xususiy sektor ishtiroki nafaqat moliyaviy yukni kamaytiradi, balki loyihalarning zamonaviy texnologiyalar asosida tez va sifatli bajarilishiga ham xizmat qiladi. Bu holatni Shor (2022) ham o‘z izlanishlarida tasdiqlagan: u M11 avtomobil yo‘lining qurilishi orqali transport tizimi qanday yangilangani va moliyaviy barqarorlik qanday ta‘minlangani haqida aniq ma’lumotlar keltiradi.

Biroq, DXShning muvaffaqiyati faqatgina xususiy investitsiyalarning mavjudligi yoki davlatning siyosiy irodasiga bog‘liq emas. Bu yerda risklarni boshqarish, shartnomalarni puxta tuzish, iqtisodiy va huquqiy barqarorlik, shuningdek, manfaatdor tomonlar o‘rtasida ishonch mavjudligi asosiy omillar

sifatida qaraladi. Leontev va Naumenko (2023) DXSh loyihalarida uchraydigan huquqiy va moliyaviy risklarni to'g'ri baholash zarurligini urg'ulab, risklarni boshqarishda davlatning ishtiroki faqat nazorat darajasida emas, balki aktiv hamkorlik sifatida bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi. Mening fikrimcha, bu holat ayniqsa O'zbekiston kabi DXSh modeli endi-endi shakllanib borayotgan mamlakatlar uchun nihoyatda muhim.

Shu bilan birga, DXSh loyihalarini baholashda moliyaviy ko'rsatkichlar – NPV, IRR va CBA – texnik jihatdan yetarli bo'lsa-da, loyihalarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini chuqur tahlil qilish zarur. Chunki yo'l infratuzilmasining rivojlanishi aholining harakatlanish imkoniyatlari, logistika samaradorligi, hududiy savdo aloqalari va hatto ekologik sharoitlarga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Men ushbu tadqiqot doirasida aynan mana shu ijtimoiy ta'sirlar – yangi ish o'rinlari yaratilishi, transport xarajatlarining qisqarishi va vaqt tejalishi kabi omillarga alohida urg'u berishni rejalashtirganman.

Yana bir muhim jihat – bu xalqaro tajribalarning o'rganilishi va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish imkoniyatlari. Bednyakov (2023) Rossiyadagi DXSh asosidagi infratuzilma loyihalarining samaradorligi, ular duch kelgan to'siqlar va bularni qanday yengib o'tish bo'yicha aniq tavsiyalar beradi. U ta'kidlaganidek, har qanday DXSh modeli universal bo'la olmaydi – u har bir mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy tizimlariga mos ravishda shakllanishi kerak. Shu sababli, bizda ham shunchaki tayyor modellarni ko'chirib olish emas, balki ularni kontekstga moslashtirish eng to'g'ri yondashuv bo'ladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yo'l qurilishi va transport infratuzilmasi loyihalarida davlat-xususiy sherikchilik modeli iqtisodiy samaradorlikni oshirish, moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish va loyihalarni tezroq va sifatli amalga oshirishda samarali vosita hisoblanadi. O'zbekiston sharoitida DXSh modelini

yanada keng joriy qilish uchun huquqiy asoslarni mustahkamlash, shartnomaviy munosabatlarda shaffoflikni ta'minlash, xususiy sektor uchun rag'batlantiruvchi mexanizmlarni ishlab chiqish zarur.

Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganib, uni milliy sharoitga moslashtirish orqali loyihalarning risklarini kamaytirish, investitsiyaviy jozibadorlikni oshirish va davlat manfaatlarini himoya qilish imkoniyati paydo bo'ladi. DXSh modeli orqali nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlik va hududlararo integratsiyani ta'minlash ham mumkin. Shu bois, ushbu tadqiqot natijalari nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega bo'lib, transport infratuzilmasini rivojlantirishning strategik asoslarini belgilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Bednyakov, A.S. (2022) 'Public-Private Partnership as a Model of Public Infrastructure Development', *MGIMO Review of International Relations*, 15(1), 143–176.

BMT Yevropa iqtisodiy komissiyasi (2023) *Standard on Public-Private Partnerships in Roads*.

Ibyatov, F.M. (2022) 'Upravlenie razvitiem avtotransportnoy infrastruktury s ispol'zovaniem GChP', *Vestnik REU*, 1, 131–138.

Leontev, A.A. va Naumenko, D.V. (2023) 'Analiz riskov v avtoinfrastructure'.

Shor, I.M. (2022) *PPP as a driver of road network development*.